

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Notationes ad elucidationem doctrinæ superioris. c. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

si Deus posset velle ab aeterno, & non velle creaturas possibiles, posset etiam in tempore incipere non velle, quod antea volebat, & hoc absque vlla in se, aut in ipsis rebus mutatione, quod inconstancia non esset, siquidem id fieret absque vlla in Deo variatione, id autem nemo concedet.

Difficilis obiectio.

Sed obijciunt aliqui hoc modo, prius natura, quam res sit futura, intelligitur Deus libere volens illam, quam sine vlla sui, aut ipsius creaturae mutatione posset non velle, ergo circa res possibiles nulla in Deo, nec in rebus mutatione intellecta, possumus concipere in Deo velle, & non velle. Respondeo nunquam intelligi Deum velle futuras creaturas, nisi intellectus noster concipiat futuram saltem variationem: & tamen si difficile sit explicatu, quare potius Deus sit causa huius, quam illius, quod sequenti disputatione explicabitur: nihilominus cum re ipsa futura est variatio aliqua in rebus, recte dicere possumus, Deum velle hoc, & non illud: at in rebus possibilibus nulla prorsus variatio est.

Dilatatur.

Denique cum intelligimus, Deum velle rem fore absolute, & sic eum denominamus, simul intelligimus in eo ordinem ad id, quod re vera futurum est, quia nos nominare non possumus actum volendi sine respectu: & cum voluntatem dei ad diuersa referimus, mirum non est, si diuerso modo de illa loquamur, ergo cum eam referimus ad futurum, possumus dicere, Deus vult fore: cum vero ad futurum non possumus referre, sed vere res intelligitur non futura, dicimus deum non velle: concepta igitur aliqua mutatione in obiectis necesse est, ut diuerso modo de voluntate dei loquamur; & cum circa possibilia nulla possit intelligi variatio, semper eodem modo de ea loquendum est.

Cur res possibiles Deus necessario, non libere diligamus.

Rursus quaerit aliquis, cur dicamus, deum ferri amore complacentiae in creaturas necessario quoad exercitium, cum tamen voluntas humana hoc modo non necessario feratur, nisi in solum deum: sic enim videtur perfectior esse humana voluntas, quam diuina. Respondeo nihil esse imperfectionis diuinæ voluntati, quod in creaturas eo modo necessario feratur, imo ex maxima eius perfectione provenit. Voluntas enim creata idcirco libere feratur, quia in exercitio sui actus inuenire potest rationem mali: at vero diuina voluntas, cum non habeat actum elicitum, sed deus seipso feratur per essentiam suam in obiecta, ea parte non potest libere quoad exercitium velle; tota igitur libertas ex obiecto debet provenire. Cumque in creaturis possibilibus, quæ bonæ sunt, non possit ratio mali apparere, & earum bonitas secundum esse possibile necessaria sit, non possunt non ad essentiam dei, ut amantem referri, quia ex seipsis referuntur ad deum suapte natura, & non ex voluntate dei elicitæ: quæ autem suapte natura inuicem comparantur, & referuntur, non possunt non eodem modo semper comparari, nisi mutatione facta in aliquo illorum; talis autem variatio non potuit esse ab aeterno, sed eodem modo creaturæ cum deo, & deus cum illis comparantur: ergo si semel est volens, semper, & necessario est volens. Hinc etiam fit deum non esse suspensum, nec ab actu circa creaturas possibiles omnino cessare.

Verum cum dicimus voluntatem dei necessario ferri in creaturas possibiles, intelligendum est,

non solum de ipsis, quatenus existentibus in deo dicuntur esse ipse deus (hoc enim solum esset voluntatem dei ferri in ipsum deum) sed intelligi debet de creaturis secundum esse, formale ipsarum, prout obiectiue in deo esse dicuntur iuxta notata supra disputat. 70. & hæcenus de prioris parte nostræ sententiæ.

Posterior vero pars, nempe voluntate efficaci creaturas libere diligi à deo, facile etiam probatur, quia diligere, aut velle hoc modo creaturas, nihil aliud est, quam velle eas aliquo modo producere, & esse existentis eis tribuere; sed nulla est necessitas, quæ deum moueat, ut creaturas producat: potuit enim nihil producere, sicut omnia semel producta destruere: & hoc amore voluntas libere fertur in creaturas. Atque hoc nullus est Catholicorum, qui neget: tamen si Wicleffus, ut retulimus supra disput. 70. capi. 1. dixerit, deum necessitate absoluta omnia fecisse, id quod nonnulli putant, sensisse Aristotelem: ad maiorem vero huius rei explanationem cap. sequenti quadam obseruanda sunt.

CAPVT III.

Notationes ad elucidationem doctrine superioris.

IN primis vero dubitatio quadam Caietani in articulo 3. circa solutionem 6, notari debet, ubi Sanctus Thomas docet scientiam dei necessarium ordinem habere ad obiecta cognita: voluntatem vero ad res volitas, non item: ex quo colligit, creaturas necessario à deo cognosci, sed non necessario amari. Est igitur difficultas Caietani huiusmodi: si loquatur S. doctor de creaturis tantum possibili-
Difficilis obiectio.
bilibus, sicut à deo necessario cognoscuntur notitia simplicis intelligentiæ, sic etiam necessario amantur simplici affectu, ut supra explicatum est. Si vero de creaturis futuris sermo sit, sicut non necessario diliguntur, sic etiam non necessario videntur, quia poterant non esse futuræ, & ita nec cognosci, nec amari.

Ut igitur Caietanus explicet sententiam Sancti Thomæ, asserit propositionem illam, *Quædamque Deus sit, ex necessitate sit, si intelligatur de scientia simplicis intelligentiæ, esse in vniuersum veram, & de hac putat loqui S. Thom. quod ego quoque ita existimo.* Hæc itaque differentia est inter intellectum, & voluntatem, quod intellectus scientiæ simplicis intelligentiæ necessario intelligit creaturas possibiles, sed voluntas non necessario eas vult. Subiungit deinde aliam differentiam inter scientiam, & voluntatem, & quidem subtilem, quia hoc ipso, quod obiectum scientiæ, ut verum supponitur, sine illud sit possibile, siue futurum, scientia dei necessario fertur in ipsum etiam ut futurum, nam quod verum est non potest non sciri: at supposito obiecto voluntatis diuinæ per intellectum, hoc est, bono aliquo, non necessario voluntas tendit in ipsum ut sit futurum, sed libere; & hoc modo voluntas dei res futuras respicit libere, quamuis scientia ad eas necessario referatur.

Quod si obieciat: sicut supposito, quod res sit futura, necessario cognoscitur, ut futura, sic etiam eadem facta suppositione, sequitur necessario amari, ergo quoad res futuras non est vlla differentia scientiæ, & voluntatis: respondet ipse Caiet. adhuc esse discrimen: quoniam scientia, quam deus habet de futuris, supponit ipsa futura, tanquam obiectum.

obiectat voluntas, quia vult futura, non supponit rem ipsam secundum se bonam, ut Deus ei velit tribuere esse in aliquo tempore, ex quo sequitur, statim rem illam esse futuram.

Differentia hæc inter scientiam futurorum, & voluntatem eorundem subtilis, & verissima est, sed difficultati propositæ non satisfacit. Primum quoniam si verum est, ut Caiet. fateatur, voluntatem Dei circa possibilia etiam veritari, non satis ostendit, quomodo non diligantur necessario creaturæ possibiles simplici affectu, sicut necessario cognoscuntur. Deinde solutio difficilis est in opinione S. Th. ut enim diximus cap. 1. S. Doctor indicare videtur, voluntatem Dei non ferri ad creaturas sub esse possibili tantum, nisi ut faciat eas in tempore esse futuras, eo quod in eius sententia bonum non sit in rebus sub esse possibili tantum. Cum igitur aliqua scientia circa possibilia esse possit, nulla vero voluntas, ideo dixisse videtur res creatas necessario à Deo sciri; sed non necessario amari: quia vero nos diximus iuxta communem etiam Thomistarum sententiam, res sub esse possibili necessario etiam à Deo diligere: actu simplici complacentiæ, ideo dicere quoque debemus, scientiam, & voluntatem circa res ut possibiles, eodem profus modo se habere. At vero circa res ipsas futuras est manifesta differentia, quam Caiet. assignat.

Secundo notandum est, voluntatem Dei ita esse liberam ad volendum producere hanc, aut illam creaturam, ut non potuerit in tempore incipere velle, sed ab æterno: quare vero iam semel posita determinatione voluntatis ab æterno, non possit in tempore mutari, sicut homines suas voluntates mutare solent, dicemus art. 7. Porro eius libertatem ita debemus assignare, ut ex parte intellectus nihil peculiare præcedat, propter quod hoc potius, quam illud libere velit; sicut in nobis contingit: voluntas enim nostra in electione mediorum ad illud solum determinatur, quod ut melius ei proponitur, ut 1.2. quæst. 17. artic. 6. dicemus, & in propositione diversorum finium, ad illum semper inclinatur, qui efficacius proponitur, ut ibidem videbimus & 1.2. quæst. 77. artic. 2. & infra in hac 1. part. disp. 98. c. 7. Divinus vero intellectus itaque omnia deo proponit, sicut ipsa in se sunt, ut non possit non ostendere tanquam melius, quod reuera melius est. Quod vero attinet ad efficacitatem, eodem modo omnia proponit: nihilominus ex sola libertate suæ voluntatis eligere potest id, quod minus bonum est. Cuius vero, cum nos eligimus medium unum, relicto alio, debemus eligere id, quod iudicio rationis, ut melius proponitur, non autem deus, dicitur q. illa 13. art. 6. In hoc sensu verum est id, quod docuit Hieronymus in summa art. 36. quæstio. 4. & quodlib. 8. quæstio. 1. videlicet voluntatem Dei non determinari ab eius scientia ad operandum, sed potius scientiam à voluntate.

Cum vero ait Ferrar. 1. contra gent. cap. 82. divinam voluntatem determinari ab intellectu, non intelligit, ut potius hoc, quam illud velit: hæc enim determinatio tolleret omnino libertatem voluntatis, eo quod intellectus semper eodem modo obiecta proponit; sed quia voluntas nisi præcedente intellectione velle non potest, ideo dixit Ferrar. voluntatem ab intellectu determinari, nempe ad operandum, non tamen ad hoc potius, quam illud volendum.

Tertio addendum est, immerito reprehendi Scotum à Caietano, quod in 1. d. 3. q. 9. v. unica §. iuxta prædicta, dixerit primam causam contingentem esse divinam voluntatem. Notat autem Caietan. eum modum loquendi, quia licet divina voluntas sit libera, contingens tamen dici non debet, quia contingentia non solum significat indifferentiam ad esse, & non esse, sed etiam mutabilitatem, quæ in Deum convenire non potest: id tamen non satis probat Caietan. Cum vero Scotus Dei voluntatem appellat contingentem, non ita vocat, quod in se possit esse, & non esse, sed quia potest velle, & non velle libere. An autem prima radix libertatis nostrarum operationum sit divina voluntas dicemus disp. 100.

Addit Scotus, divinam voluntatem prius natura, quam velit aliquid producere extra se, esse potentiam contradictionis, id quod reprehendit etiam Caietan. art. 7. huius quæstionis, eo quod potentia contradictionis non solum sit indifferens, sed etiam sit subiecta mutationi, quod Deo convenire non potest. Ego vero puto potentiam contradictionis in eo sufficienter saluari, ut sit indifferens ad volendum, & non volendum: hæc enim est indifferentia ad utramque partem contradictionis. Quod vero Scotus considerat voluntatem divinam prius natura, quam aliquid velit, consequenter loquitur in sua doctrina, qui sicut ponit in divinis attributis distinctionem ex natura rei, ponit etiam ordinem prioris, & posterioris secundum naturam, quod tamen eadem ratione saluum est: prioritas enim hæc est realis, in Deum autem solum ordo rationis, sicut etiam sola rationis distinctio, præterquam inter personas, cadere potest.

Quarto de Dei voluntate ita philosophandum est, ut nunquam dicamus, respectu alicuius obiecti se habere mere negative; id quod existimo, non tantum de voluntate simplici, sed etiam de efficaci. Nam si res aliqua futura est, quæ non sit peccatum, Deus vult eam esse, eo quod illius est causa; si autem futura non est, Deus vult eam non esse. Quare si Deus alicui confert in tempore gratiam prævenientem, voluit eam prævenire: si autem non confert, voluit non prævenire. Circa peccatum vero in Deo est actus displicentiæ, quia non potest non displicere Deo id, quod est contra rationem: est etiam actus efficacis divinæ voluntatis, quo Deus vult aliqua peccata non esse, ea nimirum, quæ in tempore ipse impedit.

Hanc vero sententiam aliqui probant ex eo, quod deus non est in potentia, ut velit: id enim manifeste repugnat eius perfectioni, quippe qui purus, & simplex omnino actus est. Hæc tamen ratio non est efficax, sicut enim potuit deus ab æterno habere actum positivum, quo vellet Petrum producere, aut Angelum, ita & potuit illum ab æterno non habere, & hoc absque ulla in deo variatione, aut potentia, quæ actui puro repugnet: cur ergo eodem modo non potuit ab æterno manere suspensa eius voluntas circa res non futuras, ut neque vellet illas facere, neque vellet non facere: hæc enim actuum voluntatis diversitas deo potest convenire, absque ulla in ipso intrinseca mutatione, ut sequenti disputatione dicemus, sola variatione respectus rationis.

Ego vero alia ratione id ipsum demonstrabo, quam

Dei voluntatem prius quam se determinat, est in potentia contradictionis.

Dei voluntas prius quam se determinat, est in potentia contradictionis.

Voluntas Dei etiam efficitur ad nullum obiectum, sed habet negativitatem.

Ratio quædam.

Resolvitur.

ex

*Esset ratio
doctrina.*

*Circa rem
non futuram
non potest
Deus habere
se negatiua.*

19

ex dictis in hoc cap. manifeste colligo. Nam si voluntas Dei negative se haberet, id esset circa eam, quæ nunquam facturus est: ea enim, quæ in tempore facturus est, ab æterno ipse decreuit, & voluit, etiam speciatim, & sigillatim vt disputat. 87. & disp. 99. ostendimus: circa ea autem, quæ futura non sunt, nequit voluntas Dei negative se habere, ergo circa nulla hoc modo manere potest. Porro circa non futura non posse ita se habere, patet: nam quodlibet non esse creaturæ cuiuscunque referri potest ad diuinam voluntatem, tamquam obiectum appetibile, vt paulo post dicitur, quod ipsa velle possit: ponamus igitur Deum velle rem aliquam non esse: deinde, vt dicatur negative se habere, opus est variationem aliquam intrinsecam intelligere aut in ipso Deo, aut in rebus non futuris: nam si eodem modo vtraque permaneant, eodem modo inter se referentur: nulla autem mutatio esse potest: non in ipso Deo, vt manifestum est; non in ipsis reb. non futuris, quia non futura eodem modo semper sunt non futura, ergo semper eodem modo debent ad voluntatem diuinam referri, aut tanquam volita, aut tanquam non volita: & voluntas Dei semper debet dici, aut velle eas non fore, aut non velle fore: voluntas autem Dei circa non futura non necessario negative se debet habere, quia illud non esse, vt supra dicebamus, appetibile quoddam est, atque adeo voluntas Dei potest illud velle: ergo dicendum est, non futura à Deo volita esse non fore.

Doctrina hæc utilis admodum est, nobisque non mediocriter deseruiet in materia de prædeterminatione, & reprobatione. Non est itaque libertas in Deo, sicut in nobis, in eo quod possit velle rem aliquam facere, & cessare ab omni actu circa illam, sed in eo tantum, quod possit velle facere, aut velle non facere. Huic autem doctrinæ non obstat, quod Deus in aliquo signo rationis ex se possit à nobis indifferens considerari, hoc enim fit, quando vt intelligatur volens, debet supponi aliqua ratio ex parte creaturæ: vt ad volendum beatitudinem nobis intelligitur indifferens, antequam opera præuideat, vt disp. 95. cap. 2. contra Scotum dicemus.

*Malum vel
non esse rei
sub qua
ratione Deo
displicet
necessario,
vel placeat.*

20

Ex hac eadem doctrina sequitur primum non esse alicuius rei secundum se, quatenus malum quoddam ipsius rei est, non placere Deo: si enim placeret, displiceret res, ex cuius displicentia non esse illius, quod est eius malum, placeret. Displicet igitur necessario sub hoc respectu ita, vt sub eodem non possit ad diuinam voluntatem referri, tanquam obiectum appetibile complacentiæ, & amoris: sed sub alia ratione placere potest, nec enim in ipso est omnis ratio mali. Nam in non esse alicuius rei, potest comparatione ad reliquum vniuersum, vel ad iusticiam, vel ad potentiam Dei aliqua boni ratio apparere, ob quam non tantum potest placere Deo simplici complacentia, sed etiam efficaci voluntate, qua decernat rem illam non facere. Similiter, cum Deus alicui negat gratiam suam, aut gloriâ, non placet, vt malum quoddam ipsius est, quia sicut non displicet persona, sic nec malum illius, vt illius est, placet: sed placet sub alio respectu, sub quo etiam non potest non placere, quia scilicet ostenditur in eo potentia Dei, misericordia etiam in electos, vel alia ratione, vt disp. 95. c. 9. notabimus.

Deinde sequitur libertatem voluntatis Dei, non

esse in eo, vt possit sub eadem ratione aliquid odio habere, aut amare, & in hoc est necessitas quoad specificationem, quæ in nobis quoque circa quodcunque obiectum reperitur; idem enim quatenus idem, non potest odij, & amoris obiectum esse: neque libertatem Dei esse in eo, vt possit actu simplici complacentiæ, aut displicentiæ amare, & non amare, odio habere, & ab odio cessare suspendendo actum, quæ est libertas quoad exercitium, quia quod odio habet, non potest non odio habere, & quod diligit simplici affectu, non potest non diligere, aliqua enim suspensio actus in Deum non cadit, vt supra monstrauimus. Est tamen libertas in Deo, & ea perfectissima, circa res creatas quoad exercitium voluntatis, & amoris efficacis hoc pacto, quia potest Deus velle Petrum producere, & non velle producere, hoc est, habere actum amoris efficacis, & non habere illum, sed cessare. Hoc vero colligimus ex varietate obiectorum, non ex aliqua in Deo mutatione (etenim suspensionem actus negauimus supra, quoties nulla apparet varietas nec in rebus, nec in obiectis) nam eo ipso, quod res futura est, vel non futura, aliter ad Dei voluntatem refertur.

Est tamen obseruanda differentia inter nostram, & Dei voluntatem; in nobis namque ita est libertas quoad exercitium, vt possimus velle aliquid facere, & non velle cessando ab omni actu, vt non sit necessarium actu positiuo velle non facere: at Deus ita caret actu volendi rem aliquam facere, vt eo ipso positiue velit eam non facere, vt prædictum est.

DISPVTATIO LXXX.

An velle liberum Dei sit aliquid in ipso formaliter.

Varia opiniones Scholasticorum. cap. 1.

Velle diuinum esse ipsammet essentiam Dei peculiari modo à nobis intellectam, & significatam, verior opinio est. cap. 2.

CAPVT I.

Varia opiniones Scholasticorum.

Cum omnis de Deo, & diuinis attributis disputatio ita difficilis sit ad intelligendum, multoque difficilior ad explicandum, vt iuxta Dionysium, & communem Patrum sententiam supra disp. 22. cap. 5. citatam, quid non sit Deus, facilius, quam quid sit, mente concipiamus, & verbis significemus: tum eam in primis, quam nunc examinandam proposui, per obsecram, & per difficilem semper existimaui, nam quamuis mens humana, quid non sit, certa ratione consequi valeat; tamen quid sit instaretiam rerum humanarum, plene eloqui non potest. Tota vero questionis difficultas in eo est, quod cum Deus ita libere velit creaturas producere, vt potuerit non velle, aliquis voluntatis actus in eo esse videtur, ac proinde aliqua perfectio, quæ non necessario, sed libere ei conueniat, quod statim absurdum apparet: contra vero si omnis voluntatis operatio immanens Deo necessario inest, sequitur aliud non minus falsum, nempe Deum necessario velle, quæcunque vult. In questione igitur proposita ipsa rei oppressa difficultate nonnulli recentiores Scholastici minus recte cum Caietano senserunt, quorum sententiam